

VI. STATISTIKAALANE TEGEVUS

STATISTIKATEGEVUSE OLULISEMAD SUUNAD 2004. AASTAL

Aastate jooksul on Eesti Pangas rajatud hästitoimiv, kaasaegne, paindlik, ressursisäästlik ja rahvusvahelisi soovitusi arvestav finants- ja maksebilansistatistika kogumise, töötlemise ja avaldamise süsteem. Ulatuslikust statistikaalasest tegevusest annab tunnistust mahukas ning operatiivselt uuendatav statistikalehekülg Eesti Panga veebilehel.

2004. aastal oli Eesti Panga statistikaalane tegevus aktiivne ning aasta jooksul sulanduti nii Euroopa Keskpanga (EKP) kui ka Euroopa Komisjoni (Eurostat) mitmesuguste komiteede ja töögruppide töösse. Osaleti kahe olulise EKP dokumendi ettevalmistusprotsessis. Esimene neist – EKP euroalaväliste liikmesriikide statistika valmisoleku 3. ülevaade (*ECB Report on the Statistical Preparedness of Non-euro Area EU Member States – 3rd Progress Report*) – andis hinnangu riikide statistika vastavusele rahaliidu nõuetele. EKP 2004. aasta lähenemisaruandes (*ECB Convergence Report 2004*) anti hinnang 11 euroalavälise riigi, sealhulgas Eesti, lähenemisprotsessile ELi ja rahaliiduga. Eesti Panga statistikaosakondade panus seisnes eelkõige vajaliku statistilise info olemasolu tagamises.

Euroopa Komisjoni ja Keskpangaga laieneva suhtluse kõrval on jätkunud regulaarne andmeedastus ja koostöö ka Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) suunal.

PANGANDUS- JA MUU FINANTSSTATISTIKA

Pangandus- ja muu finantsstatistika vallas iseloomustab 2004. aastat ettevalmistuste tegemine EKP statistikanõuete täitmiseks. Olulisimaks saavutuseks võib pidada **krediidiasutuste aruandluse muutmist** tagamaks EKP nõuete kohase rahaloomeasutuste bilansi- ja intressimäärastatistika koostamiseks vajalike andmete olemasolu. Märkimist väärib ka edukas osalemine EKP **rahaloomeasutuste nimekirja kvaliteedi kontrolli harjutuses**.

Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni vahel jätkus tihe koostöö nii krediidiasutuste kui muude finantsvahendusettevõtete (investeerimisfondid, kindlustusettevõtted jms) vallas. 2004. aastal leidis aset kaks juba traditsiooniks saanud kokkusaamist krediidiasutuste esindajatega, kus peamiseks teemaks oli krediidiasutuste aruandluse muutmise ajakava, muuhulgas olulisimatest plaanitavatest muudatustest ülevaate andmine. Nii keskpanga kui krediidiasutuste esindajad peavad selliseid kokkusaamisi oluliseks krediidiasutustelt tagasiside saamise, aga ka üldise koostöö parandamise seisukohast.

Krediidiasutuste aruandluse vallas tõi 2004. aasta kaasa mitmeid nii Eesti Panga kui Finantsinspeksiooni algatatud projekte. Olulisimad neist olid järgmised: valuuta ostu-müügi aruande, krediidiasutuste avalike aruannete, Tagatisfondi poolt tagatavate hoiuste aruande, krediidiasutuste usaldusnormatiivide ning bilansi täiendava aruandluse muutmised, bilansi ja kasumiaruande koostamise ja esitamise põhimõtete muutmine. Bilansi ja kasumiaruande juhendite muutmise vajadus tulenes 1. jaanuaril 2005 jõustunud Raamatupidamise seaduse § 17 lõikest 2, mille kohaselt krediidiasutused peavad raamatupidamisaruandeid koostama kooskõlas IFRSiga (*International Financial Reporting Standard*).

Bilansi täiendava aruandluse valdkonnas viidi sisse EKP statistikanõuete täitmiseks vajalikud identifikaatorid. Enamik aruandemuudatusi oli seotud täiendavate andmelõigete kasutuselevõtmisega ning sõnastuste täpsustamisega ega toonud kaasa põhimõttelisi muutusi, v.a krediidiasutuste usaldusnormatiivide määrase muutmine, millel on oluline roll järelevalve teostamisel.

Kõikide aruandlusmuudatuste juures on üritatud võimalust mööda vältida aruandlusega seotud koormuse suurendamist.

Muude finantsvahendajate hulka kuuluvatele rahaturufondidele kehtestati Eesti Panga presidendi määrusega "Investeeringufondi osakuomanike residentsuse aruanne". Kuna rahaturufondid kuuluvad rahaloomeasutuste hulka ja nende andmed peavad sisalduma EKP rahaloomeasutuste bilansistatistikas, oli selle aruande väljatöötamine EKP statistikanõuete täitmiseks oluline samm.

Eesti Panga spetsialistid osalesid aktiivselt Finantsinspeksiooni algatatud **investeeringufondide aruandluse** väljatöötamise ja osalt ka olemasolevate aruannete muutmise protsessis. Koostöö peamine eesmärk oli töötada välja aruanded, mis rahuldaksid nii Eesti Panga kui ka Finantsinspeksiooni andmevajadusi, et sel moel vältida aruandesubjektide liigset koormamist aruandlusega.

Tihedat koostööd tehti Finantsinspeksiooniga ka **kindlustusettevõtete** aruandluse muutmisel elektroonseks.

2004. aastal alustati Eesti Pangas **kvartaalsete rahvamajanduse finantskontode** koostamist. Rahvamajanduse finantskontod kujutavad endast kontode süsteemi, mis kajastavad finantsinstrumentide lõikes erinevate institutsionaalsete sektorite finantsvara ja -kohustuste seise ning nende tehingulisi ja mittetehingulisi muutusi. Finantskontod on oluline vahend erinevate institutsionaalsete sektorite ja nende allsektorite finantskäitumise analüüsimiseks ja riskide hindamiseks.

Kvartaalsed finantskontod on üks osa EKP statistikanõuete komplektist, mille järgimist nõutakse kõigilt rahaliidu riikidelt. Siiani on Eesti Panga ettevalmistused nende nõuete täitmiseks kulgenud plaanipäraselt. Esimesed rahvamajanduse kvartaalsed finantskontod valmisid 2004. aasta lõpuks, esialgu ainult Eesti Panga siseseks kasutamiseks. Kui andmete kvaliteet paraneb ja ajanihe aruandeperioodi ning finantskontode valmimise vahel lüheneb, tehakse need kättesaadavaks ka laiemale avalikkusele.

MAKSEBILANSISTATISTIKA

Maksebilansistatistika arendamise peasuunaks on viimastel aastatel olnud valmisoleku tagamine osalemiseks Euroopa Liidu ja rahaliidu maksebilansi koostamisel, mis tähendab eeskätt meetodikate harmoneerimist, andmete detailsemate lõigete kättesaadavuse tagamist ning kuiste maksebilansside koostamist. Maksebilansistatistika alal saavutati ELiga ühinemise momendiks täielik vastavus Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanka nõuetega. Kvartaalse maksebilansi puhul tähendas see senisest detailsemat teenuste esitust, praktiliselt kõikide maksebilansi kirjete statistika kättesaadavust riikide lõikes ning finantskonto netokirjetele krediid- ja deebetkäivate lisandumist. Kuisesse maksebilanssi (maksebilansi kiirhinnang) lisandusid otse- ja portfelliinvesteeringute detailsed kirjed ning geograafiline jaotus rahaliidu siseseks ja väliseks maksebilansiks.

Samas tõi ühinemine Euroopa Liiduga kaasa mitmeid probleeme, eelkõige väliskaubandusstatistika osas. Seoses ELi sisese kaupade liikumise uue süsteemi Intrastatiga muutus oluliselt senine statistika kogumise süsteem. Uue süsteemi juurutamisega kaasnenud raskuste tõttu kannatas andmete kvaliteet, mis tõi kaasa märgatavaid korrigeerimisi maksebilansis. Seoses Intrastati andmete hilisema laekumisega kadus ära võimalus kasutada neid maksebilansi kiirhinnangu koostamisel. Seetõttu uuriti alternatiivseid võimalusi kaupade ühendusesisese käibe hindamiseks ning töötati välja mitmed mudelid. ELiga liitumisel muutus ka ühendusesisene turistide liikumise arvestus, sest enam ei registreerita ELi siseselt EList pärit turistide piiriületusi. Seni oli neid andmeid kasutatud maksebilansi kiirhinnangu reisiteenuste konto koostamise alusena. Koostöös Statistikaametiga (ESA) uuriti piiriületusstatistika täiustamise võimalusi uutes tingimustes.

Jätkus aktiivne koostöö EKPga **ELi väärtpaberite keskandmebaasi loomise projekti** raames. Projektis osalevad kõik ELi liikmesriigid ning selle põhieesmärgiks on portfelliinvesteeringute statistika kvaliteedi tõstmine. 2004. aastal jõuti ka juba esmaste väärtpaberandmete edastamiseni EKP-le.

Eurostati initsiatiivil osaleti **väliskontrolli all olevate ettevõtete statistika pilootprojektis** (*Foreign Affiliates Statistics – FATS*). FATS statistika kogumise eesmärk on ülevaate saamine suurte rahvusvaheliste kontsernide mõjust erinevates riikides. Et lisaks maksebilansistatistika kogutakse siinjuures ka mitmesuguseid muid ettevõtte tegevust iseloomustavaid näitajaid, siis oli oluliseks koostööpartneriks Statistikaamet.

2004. aastal algas ettevalmistus maksebilansistatistika **veebipõhise aruandlussüsteemi** loomiseks. Eesmärk on muuta aruannete esitamine lihtsamaks ja vähendada sellega seotud koormust. Kuna Statistikaametis oli käimas analoogne projekt, leiti, et sobivaim ja andmeesitaja seisukohast mugavaim lahendus sünniks koostöös ESAga. Aasta jooksul toimus ESAga mitmeid kohtumisi ning sobivaima lahenduse otsimine jätkub.

Tuginedes RVFi maksebilansistatistika kvaliteediraamistikule ning arvestades rahvusvaheliste institutsioonide soovitusi, töötati välja **Eesti maksebilansistatistika kvaliteedinäitajate süsteem**, mis arvestab väljundite meetodilist vastavust rahvusvahelistele standarditele, täpsust ja usaldusväärsust, kasutatavust ning kooskõllisust.

Seoses senisest märksa detailsema maksebilansistatistika olemasoluga eelkõige just riikide lõikes viidi läbi **maksebilansistatistika väljundite reform**. Viimane keskendus nii maksebilansi analüüside ja pressiteadete täiendamisele regionaalse analüüsiga kui ka Eesti Panga kodulehele uute tabelite lisamisele maksebilansi alamkontode kohta riikide lõikes.

Maksebilansistatistika alases rahvusvahelises koostöös ja ühisprojektides on Eesti Panga olulisemad koostööpartnerid lisaks EKP-le ja Euroopa Komisjonile (Eurostat) ka Rahvusvaheline Valuutafond. RVFi maksebilansi käsiraamatu uue versiooni (*Balance of Payments Manual 6th Edition*) väljatöötamiseks on loodud ekspertide töögrupp (*Balance of Payments Technical Expert Group – BOPTTEG*), kuhu kuulub ka Eesti Panga esindaja. Kolmandat korda osaleti RVFi koordineeritud rahvusvaheliste portfelliinvesteeringute uuringus (*Coordinated Portfolio Investment Survey – CPIS*), mille eesmärk oli nimetatud valdkonna statistika kvaliteedi tõstmine. Ka koostati ja edastati RVFi rahvusvaluuta välisreservide uuringu aruanne (*Survey of Country Distribution of Long-term Securities Held as Foreign Exchange Reserve Assets – SEFER*). Samuti kolmandat korda osaleti RVFi otseinvesteeringute statistika koostamise praktikat käsitlevas uuringus (*Survey of Implementation of Methodological Standards of Direct Investments – SIMSDI*). Uuringu tulemused on avaldatud RVFi koduleheküljel.

ÜLDMAJANDUSSTATISTIKA

Üldmajandusstatistika ja eelkõige valitsemissektori finantsstatistika teemadel jätkus aktiivne koostöö EKPga. EKP näeb rahvuslikes keskpankades valitsustest sõltumatuid kompetentseid organeid, mis on võimelised hindama valitsemissektori finantsstatistika kvaliteeti ning tagavad EKP-le (koostöös Rahandusministeeriumi

ja Statistikaametiga) kaks korda aastas vastava valdkonna statistiliste andmete edastamise. Selle paremaks korraldamiseks toimus mitmeid nõupidamisi Rahandusministeeriumi, Eesti Panga ja ESA esindajate osavõtul. Eesti Panga ja ESA vahelised õigused ja kohustused väliskaubandus- ja valitsemissektori statistika valdkonnas fikseeriti aasta lõpus allkirjastatud lepinguga. Koostöös Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga keskpangapoliitika osakonnaga edastati EKP-le valitsemissektori finantsstatistika prognoos aastateks 2004–2006.

Eesti Pank osales Euroopa Komisjoni (Eurostat) rahandus-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (*Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics Committee* – CMFB) eelarvestatistikaalases konsultatsiooniprotseduuris, mille eesmärgiks oli koosmeele leidmine selliste riigieelarves kajastatavate tehingute ühtlustatud kirjendamise osas, mida ESA95 ei reguleeri (ülekanded ELi töökefondidest liikmesriikide valitsustele ja erasektorile).

2004. aastal algas ka mitmete Eesti üldmajandusstatistiliste näitajate regulaarne edastamine EKP-le ning põhiliste majandusnäitajate kommenteerimine.